

ПРОГРАМ РАДА¹**ISS/KS E034-2,11****Семе и плодови уљарица, масти и уља биљног и животињског порекла и њихови споредни производи**

Овај програм рада донет је на седници Комисије која је одржана у периоду од 16. октобра 2013. године до 31. октобра 2013. године, а одобрио га је Стручни савет за опште области стандардизације на седници одржаној дописним путем (преписком) у периоду од 18. децембра до 25. децембра 2013. године.

1 Увод

Предмет рада Комисије за стандарде и сродна документа KS E034-2,11, *Семе и плодови уљарица, масти и уља биљног и животињског порекла и њихови споредни производи* (у даљем тексту: Комисија KS E034-2,11) јесте стандардизација терминологије, спецификација производа, метода испитивања и узимања узорка из области семена и плодова уљарица, масти и уља биљног и животињског порекла и њихових споредних производа.

Комисија за стандарде прати рад поткомитета ISO/TC 34/SC 2, *Семе и плодови уљарица и уљане сачме и погаче*, и ISO/TC 34/SC 11, *Масти и уља биљног и животињског порекла*, Међународне организације за стандардизацију (ISO) и Техничког комитета CEN/TC 307, *Семе уљарица, масти и уља биљног и животињског порекла и њихови производи*, Европског комитета за стандардизацију (CEN).

У Поткомитету ISO/TC 34/SC 2, *Семе и плодови уљарица и уљане сачме и погаче*, Међународне организације за стандардизацију Комисија KS E034-2,11 има улогу активног члана, односно П-члана. Комисија за стандарде која има статус П-члана у одговарајућем међународном техничком комитету или поткомитету дужна је да у прописаним роковима гласа о свим његовим радним документима када се то тражи, као и да учествује на његовим заседањима, кад год је могуће.

Комисија KS E034-2,11 образована је Решењем директора Института о образовању комисије бр. 2/6-02-8/18 од 29. 12. 1999. и Решењем директора Института о саставу комисије бр. 2/6-01-9/1 од 04. 06. 2003. године. Тренутно активна Комисија KS E034-2,11 формирана је Решењем директора Института бр. 122/1-26-01/2013 од 10. 01. 2013. године, а на основу одлуке Стручног савета за опште области стандардизације о утврђивању Предлога за образовање комисије за стандарде и сродне документе бр. 2843/29-20-02/2012 од 26. 12. 2012. године. С обзиром на то да је било потребно заменити више од једне трећине чланова комисије, укључујући председника, а у складу

¹ При преводу на енглески језик треба користити израз „BUSINESS PLAN“.

са *Интерним правилима стандардизације – Део 2: Образовање и рад комисија за стандарде*, (ИПС 2:2013), поново је формирана Комисија KS E034-2,11.

Комисија KS E034-2,11 је образована ради:

- доношења, преиспитивања и повлачења српских стандарда и сродних докумената у наведеној области рада, у складу са интерним правилима и упутствима Института за стандардизацију Србије;
- обезбеђивања усаглашености српских стандарда и сродних докумената са европским и међународним стандардима у наведеној области рада;
- учествовања у изради и преиспитивању стандарда и сродних докумената које доносе европске и међународне организације за стандардизацију у наведеној области рада, и
- других активности које предложи надлежни стручни савет.

Комисија KS E034-2,11 има задатак да доноси потребне одлуке и обавља послове у вези са преузимањем свих европских стандарда и сродних докумената из надлежности Техничког комитета CEN/TC 307, *Семе уљарица, масти и уља биљног и животињског порекла и њихови производи*.

Уколико је потребно, за предмете стандардизације из области рада Комисије KS E034-2,11 за које не постоје европски стандарди и сродни документи и не предстоји њихово доношење, Комисија може да донесе одлуку о преузимању међународних стандарда и сродних докумената, а уколико они не постоје и не предстоји њихово доношење, може да донесе одлуку о преузимању националних стандарда и сродних докумената других земаља, као и о доношењу изворних српских стандарда и сродних докумената.

2 Пословно окружење

2.1 Опште

Пољопривреда представља веома важну привредну област у Србији, са значајном улогом у српској економији.

Данашњу пољопривреду карактеришу у последњих десет година бројни проблеми, како они наслеђени из прошлости (деведесетих године прошлог века), тако и нови, текући, настали као последица реформи, приватизација и прилагођавања новим тржишним условима у периоду тзв. транзиције. Ипак, и поред свега тога, важно је нагласити да пољопривреда има добре потенцијале и могућности. Самим тим, она представља грану која може да пружи много више него што то сада чини и на тај начин допринесе бржем развоју земље.

Због добрих природних ресурса (земљишта, климе и водених ресурса) Србија је веома погодна за развој разноврсне пољопривредне производње. Повољни природни

услови пружају добру основу за производњу основних сировина за прехранбену индустрију.

Производна структура пољопривреде чини око 60 % биљне и 40 % сточарске производње. Жита доминирају у биљној производњи (првенствено пшеница и кукуруз) и чине 40 % укупне пољопривредне производње, док је индустријско биље (уљарице, шећерна репа, дуван) заступљено са свега 10 %.

Сунцокрет, уљана репица и соја су три основне врсте уљарица које се користе у пољопривредној производњи. Обрадиве површине засејане сунцокретом и сојом су доста веће од површина под уљаном репицом. Основна намена произведеног индустријског биља јесте његово коришћење као сировине у прехранбеној индустрији. Међутим, производња биодизела се налази одмах иза производње прехранбених производа због повећања цене нафте и тенденције све већег коришћења обновљивих извора енергије.

У оваквом пословном окружењу међународни и европски стандарди којима су утврђене методе за испитивање семана и плодова уљарица, масти и уља биљног и животињског порекла представљају поуздано средство за доказивање и проверу квалитета поменутих производа.

Такође, примена Codex стандарда и сродних докумената служи као полазна документациона основа при доношењу националне регулативе за безбедност хране и/или за успостављање националног система за контролу хране.

Квалитет масти и уља биљног и животињског порекла на међународном нивоу регулисан је стандардима Комисије за *Codex Alimentarius (Codex Alimentarius Commission)*:

- CODEX STAN 210-1999, *Codex стандард за уља биљног порекла*;
- CODEX STAN 211-1999, *Codex стандард за масти животињског порекла*;
- CODEX STAN 256-2007, *Codex стандард за масне намазе и мешавине намаза*;
- CODEX STAN 32-1981 (Рев. 1-1989), *Codex стандард за маргарин*;
- CODEX STAN 253-2006, *Codex стандард за млечне масне намазе*.

Квалитет масти и уља биљног и животињског порекла у Републици Србији регулисан је:

- Правилником о квалитету и другим захтевима за јестива биљна уља и масти, маргарин и друге масне намазе, мајонез и сродне производе („Сл. лист СЦГ”, бр. 23/2006 и „Сл. гласник РС”, бр. 43/2013 – др. правилник);
- Правилником о квалитету и другим захтевима за јестиво маслиново уље и јестиво уље комине маслине („Сл. лист СРЈ”, бр. 54/99 и „Сл. лист СЦГ”, бр. 56/2003 – др. правилник и 4/2004 – др. правилник),

и применом два стандарда:

- SRPS E.K2.030:1997, *Девичанско маслиново уље лампанте*;
- SRPS E.K2.031:1997, *Сирово уље комине маслине*.

2.2 Квантитативни показатељи пословног окружења

Стандарди и спецификације из надлежности Комисије KS E034-2,11 користе се у пословном окружењу Србије као основа за производне и комерцијалне послове, а такође и при уговарању послова између трговаца и произвођача прехранбених производа.

Међутим, доступност међународних и/или европских стандарда значи да акредитоване лабораторије за испитивање прехранбених производа, односно семена и плодова уљарица, масти и уља биљног и животињског порекла, у свим земљама света користе исти списак метода које дају поновљиве резултате. Ако производи испуњавају прихваћене међународне и/или европске стандарде, онда постоји минимална потреба за испитивањима у појединим земљама што смањује специфичне трошкове набавке.

Према подацима Републичког завода за статистику квантитативни показатељи пословног окружења су следећи:

- промет у трговини на велико за масти и уља износи 17 201 милиона РСД, а промет у трговини на мало 15 204 милиона РСД у Републици Србији током 2011. године;
- у 2011. години произведено је 624 251 тона сирових уља и масти, 142 301 тона рафинисаних уља и масти, и 41 438 тона маргарина и сличних јестивих масти;
- продаја и откуп производа пољопривреде у 2011. години: за сунцокрет је 197 хиљада тона, односно 6 053 милиона РСД (у Војводини 179 хиљада тона, односно 5 510 милиона РСД, што чини 91 % од укупне вредности);
- продаја и откуп производа пољопривреде у 2011. години: за уљану репицу је 20 246 тона, односно 804 милиона РСД (у Војводини 15 431 тона, односно 608 милиона РСД, што чини 76 % од укупне вредности);
- продаја и откуп производа пољопривреде у 2011. години: за соју је 202 193 тоне, односно 6 707 милиона РСД (у Војводини 192 590 тона, односно 6 388 милиона РСД, што чини 95 % од укупне вредности);
- продаја и откуп производа пољопривреде у 2011. години: за семе индустријског биља је 21 665 тона, односно 1 376 милиона РСД (у Војводини 21 245 тона, односно 1 302 милиона РСД, што чини 95 % од укупне вредности);
- продаја и откуп производа пољопривреде у 2011. години: за остало индустријско биље је 101 тона, односно 1,5 милиона РСД (у Војводини 101 тона, односно 1,5 милиона РСД, што чини 100 % од укупне вредности).

2.3 Захтеви тржишта

Стандарди и сродни документи из области семена и плодова уљарица, масти и уља биљног и животињског порекла и њихових споредних производа, које израђује Комисија KS E034-2,11, служе као основа за процену њиховог квалитета. Корисници стандарда из надлежности поменуте комисије припадају свим деловима ланца

снабдевања, али су то пре свега произвођачи масти и уља биљног и животињског порекла, трговци, као и акредитоване лабораторије за испитивање и контролу наведених производа. Пошто су стандарди из надлежности Комисије KS E034-2,11 у широкој употреби, њихово редовно ажурирање је неопходно. Такође, основни захтев који сви прехранбени производи морају да задовоље јесте безбедност при употреби.

2.4 Аспекти животне средине

Произвођачи масти и уља биљног и животињског порекла морају да воде рачуна о заштити животне средине у складу са захтевима стандарда ISO 14001 и релевантним законским и другим прописима.

С обзиром на то да велике количине нуспроизвода који настају приликом производње масти и уља заврше у животној средини, као и велики део употребљеног јестивог уља приликом припремања хране, последњих година се заштита животне средине заснива на производњи биогорива. Реч је о еколошком гориву, које се добија из биљних уља, пољопривредног, индустријског и комуналног отпада. Таква горива не изазивају ефекат стаклене баште, емитују мање честица CO₂ у атмосферу од фосилних горива, мање су запаљива од других врста горива, имају боље карактеристике за подмазивање мотора, а одлични су растварачи јер приликом прве употребе отклањају сву корозију у доводима за гориво.

За сваки литар потрошеног бензина у аутомобилима емитује се 2,5 грама CO₂, што значи да ауто са резервоаром од 45 литара емитује 112,5 грама CO₂, док се потрошњом биодизела ослобађа онолико CO₂ колико биљке потроше у процесу фотосинтезе.

Као нуспроизвод у производњи биодизела настаје глицерин. Могуће је да се добије глицерин који се касније може користити у хемијској индустрији. Други нуспроизвод су засићене масне киселине које могу да се користе за котларнице, као и нову прераду за добијање биодизела. Приликом производње нема отпадних вода, нити других загађивача животне средине.

3 Очекиване користи од рада Комисије KS E034-2,11

Очекиване користи од рада Комисије су следеће:

- успостављање принципа и правила за терминологију, спецификације и методе испитивања из области семена и плодова уљарица, масти и уља биљног и животињског порекла и њихових споредних производа;
- усаглашавање националних стандарда са међународним и европским стандардима;
- представљање и заступање националних интереса у поступку доношења међународних и европских стандарда;

- олакшање веза између произвођача, лабораторија надлежних за испитивање и контролисање производа и крајњих потрошача;
- заштита потрошача.

Кроз примену српских стандарда који за основу имају међународне и/или европске стандарде очекује се да се испуне битни захтеви у погледу квалитета производа из области семена и плодова уљарица, масти и уља биљног и животињског порекла и њихових споредних производа. Овим путем домаћи производи стичу потребне предуслове за постизање конкурентности у погледу квалитета на светском и европском тржишту, као и за лакшу слободну трговину. Такође, применом ових стандарда обезбеђују се предуслови за заштиту крајњих корисника и на домаћем тржишту.

4 Заинтересоване стране

Све заинтересоване стране у Републици Србији позване су да узму учешће у раду ове комисије, уз обезбеђење равноправног учешћа и заступљености свих заинтересованих страна.

У саставу Комисије KS E034-2,11 тренутно су заступљени представници произвођача, акредитованих лабораторија за испитивање и контролисање прехранбених производа, научно-истраживачких институција и Министарства пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде (наведени у решењу о образовању комисије).

Задатак ове комисије је да у наредном периоду укључи што је могуће већи број заинтересованих страна.

5 Циљеви и стратегије за остваривање циљева

5.1 Циљеви

- Усвајање стандарда из области плодова и семена уљарица, масти и уља биљног и животињског порекла и њихових споредних производа, у складу се интерним правилима Института;
- Усаглашавање националних стандарда и сродних докумената са европским и/или међународним стандардима и сродним документима;
- Преиспитивање свих српских стандарда у року од 5 (пет) година од њиховог објављивања и доношење одлуке о повлачењу оних српских стандарда и сродних докумената који су у супротности са европским или међународним стандардима или сродним документима а имају исти предмет и подручје примене;

- Заступање националних интереса у области рада Комисије пред одговарајућим европским и међународним комитетима за стандардизацију кроз учествовање српских стручњака и експерата у раду наведених техничких комитета;
- Примена основних принципа стандардизације;
- Промовисање примене српских стандарда и сродних докумената из области рада Комисије KS E034-2,11.

5.2 Стратегије за остваривање циљева

- Праћење рада релевантних техничких комитета: ISO/TC 34/SC 2, ISO/TC 34/SC 11, CEN/TC 307 и преузимање нових стандарда и сродних докумената;
- Ревидирање текстова националних стандарда објављених на српском језику у складу са новим издањима европских или међународних стандарда да би се одржао или повећао број објављених националних стандарда насталих преузимањем европских и/или међународних стандарда на српском језику;
- Редовно преиспитивање изворних националних стандарда и адекватно планирање договорених ревизија, измена и исправки тих стандарда;
- Обука чланова Комисије KS E034-2,11 у вези са учешћем у раду релевантних европских и/или међународних техничких комитета;
- Повећање броја српских стручњака и експерата у раду наведених техничких комитета;
- Повећање броја заинтересованих страна које ће учествовати у раду Комисије.

6 Фактори који могу утицати на испуњење и имплементацију програма рада

- Недовољно учешће домаћих стручњака на доношењу српских стандарда и сродних докумената;
- Незаинтересованост стручне јавности за учешће у јавној расправи и достављање примедби и предлога у вези са нацртима српских стандарда и сродних докумената који се стављају на јавну расправу;
- Недостатак финансијских средстава који онемогућава обезбеђење одговарајућих превода и упућује на преузимање стандарда методом проглашавања/прештампавања, што умањује значај ових стандарда у пословном окружењу;
- Неблаговремено достављање предлога заинтересованих страна за доношење српских стандарда при изради плана рада Комисије;
- Недовољно придавање значаја раду чланова комисија за стандарде и њихова оптерећеност текућим пословима у матичним организацијама које су их делегирале, што може да доведе до недовољног учешћа чланова комисије на седницама, а самим тим и до одступања од плана доношења стандарда.

7 План активности

Активности Комисије KS E034-2,11 у наредних пет година усклађене су са плановима рада Комисије кроз:

- планове доношења, преиспитивања и повлачења српских стандарда и сродних докумената у наведеној области рада, у складу са интерним правилима и упутствима;
- обезбеђивање усаглашености српских стандарда и сродних докумената са европским и међународним стандардима у наведеној области рада;
- учествовање у изради и преиспитивању стандарда и сродних докумената које доносе европске и међународне организације за стандардизацију у наведеној области рада;
- друге послове које предложи надлежни стручни савет.

8 Корисни линкови за све наведене активности

Ради информисања чланова Комисије наведени су следећи корисни линкови:

http://www.iss.rs/tc/?national_committee_id=149

http://www.iss.rs/tc/work_programme.php?national_committee_id=149

http://www.iso.org/iso/home/standards_development/list_of_iso_technical_committees/iso_technical_committee.htm?commid=47870

http://www.iso.org/iso/home/store/catalogue_tc/catalogue_tc_browse.htm?commid=47870&published=on

http://www.iso.org/iso/home/store/catalogue_tc/catalogue_tc_browse.htm?commid=47870&published=on&development=on

http://www.iso.org/iso/home/standards_development/list_of_iso_technical_committees/iso_technical_committee.htm?commid=47936

http://www.iso.org/iso/home/store/catalogue_tc/catalogue_tc_browse.htm?commid=47936&published=on

http://www.iso.org/iso/home/store/catalogue_tc/catalogue_tc_browse.htm?commid=47936&development=on

<http://www.cen.eu/cen/Sectors/TechnicalCommitteesWorkshops/CENTechnicalCommittees/Pages/default.aspx?param=6288&title=Oilseeds,%20vegetable%20and%20animal%20fats%20and%20oils%20and%20their%20by-products%20-%20Methods%20of%20sampling%20and%20analysis>

ISS/KS E034-2,11, Програм рада

Датум: 2013-12-31

Верзија: Одобрен ПР

Страна: 9

<http://www.cen.eu/cen/Sectors/TechnicalCommitteesWorkshops/CENTechnicalCommittees/Pages/WP.aspx?param=6288&title=Oilseeds,%20vegetable%20and%20animal%20fats%20and%20oils%20and%20their%20by-products%20-%20Methods%20of%20sampling%20and%20analysis>